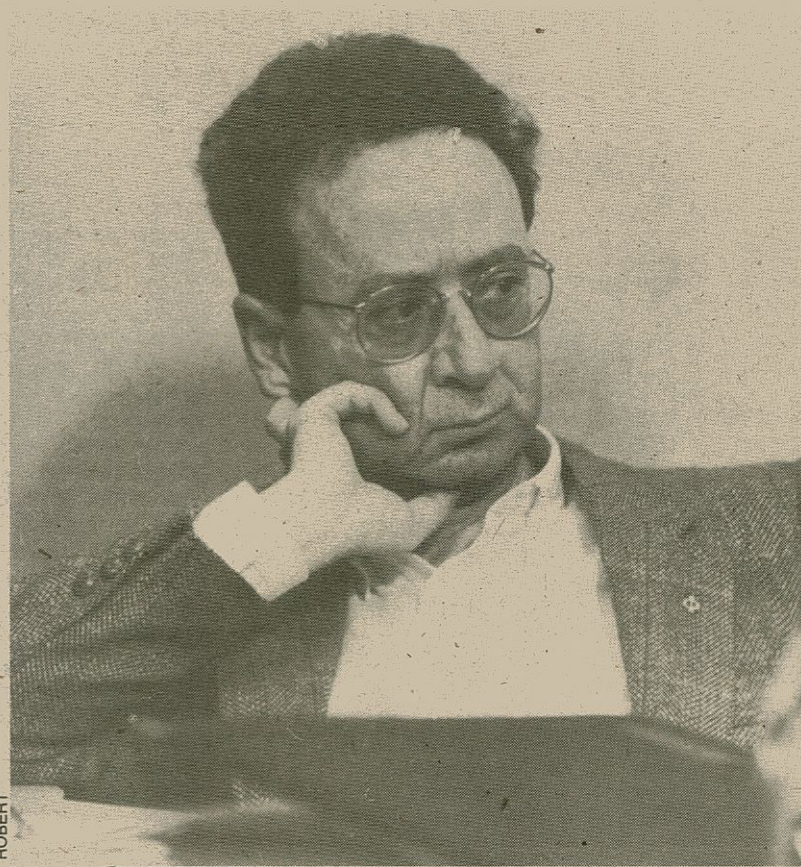

entrevista

Joan F. Mira

“Hi ha normalitat perquè hi ha tota una generació que fa cultura en català”

Montserrat Minobis

El protagonista de l'última novel·la de Joan Francesc Mira vol redimir el món a través dels llibres

més concretament en la de la producció literària. I, per tant, això ja no és qüestió de torxes, ni de testimonialisme, ni voluntarisme, no; hi ha normalitat perquè hi ha una generació sencera que la major part de la producció cultural al País Valencià la fa en català. I tant pel que fa a la creació assagística, de la investigació social o històrica. I si alguna vegada es fa en castellà és per condicionaments editorials. Però estan fetes, ben segur, des de l'òptica de la cultura nacional. I, pel que fa a l'estrictament literària, tant quantitativament com qualitativament es fa majoritàriament en català.

—¿Fins a quin punt pot ajudar a crear més normalització aquest mitjà de comunicació que és la TVV i que acaba de néixer al País Valencià?

—Doncs ho sabrem amb el temps. Depèn en gran part de quines són les funcions que es proposa la TV valenciana. Jo en tinc els meus dubtes. Perquè ni la mateixa TV3 s'ha proposat mai de servir de vehicle per fer arribar al gran públic l'existència de la producció literària des de les arts fins a la poesia. Jo he seguit durant aquests últims anys TV3 i no he vist que la presència de novel·listes o poetes hagi estat abundosa. Jo no he vist, doncs, que hagi servit per a la difusió de la cultura escrita. I segurament perquè no s'ho han proposat, és clar! Bé, si la TVV s'ho proposarà o no encara està per veure. La TVV podria complir aquesta funció. Reconciliar, posar en contacte el creador literari amb el seu públic potencial, almenys amb la societat que l'ha de reconèixer com a tal creador. El problema és que una gran part de la societat valenciana, per influències ideològiques ben conegudes, no considera l'escriptor valencià en català com a propi; el considera com una mena d'animal estrany. Aquesta anormalitat és a la que jo em referia abans. I és ben evident que la TV podria contribuir —i molt— a una millora d'aquestes relacions.

—¿Com veus tot el que fa referència als Països Catalans?

—Des del punt de vista de les possibilitats polítiques reals, com una cosa que la major part de les forces polítiques, per no dir totes, han apar-

cat. Allò era un esplèndid projecte de futur. Però em fa l'efecte que formava part d'aquell conjunt de reivindicacions ideològiques dels anys finals de la dictadura en què tothom parlava del dret d'autodeterminació, de la reconstrucció nacional, de l'oficialitat de la llengua... d'una societat ideal. Una d'aquelles —la dels Països Catalans— s'ha quedat pel camí. Una cosa, però, sí s'ha aconseguit en tot aquest trajecte: la recuperació d'un espai de producció i difusió cultural comú. És a dir, que hi ha centenars, milers de persones que participen d'una mateixa àrea de difusió cultural. En aquest sentit, sí que podem dir que s'han creat uns Països Catalans literaris, ja que la producció feta en un o altre indret repercuteix, evidentment, en el consumidor d'aquesta producció catalana i feta en català. Els altres, caldrà esperar-los molt de temps.

—Parlem de la novel·la. Els tre-

balls perduts, ¿configura una novel·la històrica i urbana?

—No, jo no diria que és una novel·la històrica; almenys en el sentit habitual de la paraula. La meua novel·la és estrictament contemporània; l'acció passa ara, en aquests anys. El que passa és que a través de la novel·la hi ha una sèrie d'evocacions tàctils, estètiques o plàstiques i històriques que posen en relleu la profunditat històrica del personatge i del seu entorn, que és la ciutat. I això té una dimensió i una profunditat. No es poden entendre determinades actituds o reaccions interiors del personatge central si no s'entén que està davant d'un edifici, d'una pintura que procedeix de l'Edat Mitjana o d'un lloc on hi havia hagut unes ruïnes romanes. Per tant, jo diria que la novel·la té una certa profunditat històrica, com a dimensió temporal. I, efectivament, és una novel·la urbana, però jo crec en el sentit radicalment diferent

del que habitualment s'entén per això. És a dir, s'entén per novel·la urbana aquella que posa en relleu els aspectes més conflictius o cridaners; els de la vida agitada d'una gran urbs o ciutat simbolitzada si tu vols pels mitjans de transport, pels pubs, pels bars, per les discoteques, per les empreses o els executius... En canvi, la meua novel·la és urbana en el sentit de concretitzar-la en la València intramurs, la que està dins les muralles. La ciutat clàssica, tradicional. I, de fet, els itineraris estan molt marcats en el plànol de la València vella, antiga. Els elements de modernitat són aquells que interfereixen o es barregen dins la ciutat clàssica.

—¿Què és el Jesús Oliver de la teua novel·la?

—Hi té el nom de Jesús a posta, perquè és una mena de salvador o redemptor. El sentit original d'Hèrcules és el d'un mite purificador; un personatge que va buscant l'ordenació del món eliminant-ne tots els aspectes negatius. Els *treballs* mateixos són com un camí de perfecció, un camí de purificació que acaba justament amb la purificació del foc.

—Quan s'acaba una obra, ambiciosa i important com aquesta, ¿se sent un com l'heroi, un utòpic, i s'hi deixa alhora algun tros d'ell mateix?

—Una mica, sempre. Hi he treballat buscant documentació, omplint fitxes, preparant-les... uns dos anys. I després pràcticament tres més per escriure-la. És clar que sempre hi deixes alguna cosa. I també és veritat, per altra banda, que, com la gent de la meua generació, també sóc un poc utòpic. També sóc dels qui volíem canviar el món i que ens hem quedat allà on som. Aquesta novel·la podria interpretar-se, si vols, com un reflex d'això: del reconeixement de la impossibilitat de racionalitzar el món i, sobretot, de crear un futur ideal a base dels plantejaments racionals i ordenats, cosa que hauràs vist que és una constant en l'heroi de la novel·la; en l'Hèrcules quixotesch hi ha la idea de redimir el món no únicament a través de les idees, concretades en aquest cas en els llibres, sinó a través de l'ordre. La biblioteca ideal que ell vol fer, i que és el símbol del món ordenat, és una biblioteca rigorosament ordenada. Per seccions del coneixement i en cada secció tants llibres de cada cosa... En definitiva, els llibres que vol recollir són 144.000, que són les dotze mil dotzenes i els elegits de la Bíblia tal com diu l'Apocalipsi: "... al final dels temps hi haurà 144.000 elegits..." Els 144.000 llibres representen una mica l'estat de perfecció; ell ho identifica amb la biblioteca perfecta perquè té una part equivalent de tots els coneixements de la humanitat posats de manera ordenada en el centre històric d'una ciutat antiga i històrica.

Per ell, la realitat són els llibres, tot el que es pot escriure, que pot quedar imprès, perquè tot allò que no té forma, que no es pot escriure en forma de llibre, no és realitat. ■

el mirador

La crítica i la botànica

Jaume Vidal Alcover

El diumenge dia 19 de novembre, F. Toutain feia, al *Diari de Barcelona*, uns comentaris sobre els respectius criteris d'anàlisi literària defensats per Sainte-Beuve i per Proust; es decantava —potser no cal dir-ho— pel criteri mantingut per Proust. Partia d'una frase, evidentment hiperbòlica, publicada per Sainte-Beuve en una de les seves *Causeries du lundí*: la crítica, venia a dir, és una *botànica moral*. Coincidia en aquest punt amb un dels seus predecessors en el camí d'aquest gènere de crítica literària: Hipòlit Taine, per al qual la bona intel·ligència d'una obra literària havia d'anar precedida d'un coneixement tan complet de l'autor que constituís una autèntica *història natural* del seu esperit. Era una moda: la moda del positivisme, fill del famós realisme romàntic, que va donar la primera persona decantada cap a la que a mi m'agrada anomenar *crítica circumstantial*: una dona, en aquest cas, Germaine Necker, més coneguda pel seu nom de casada, madame Staël.

A Proust, naturalment, aquest mètode crític no li feia cap gràcia, perquè ja es veia analitzat

en la seva vida íntima com si fos un insecte viviseccionat: ell que va escriure tota una relació de més de quatre mil pàgines justament per ocular qui era i com era en realitat! Però Proust era un gran enamorat de la literatura, un excel·lent lector i, per tant, un bon crític. Quan a la *Recherche* fa una asserció a favor de la bella forma per valorar un tret de literatura, la sol posar en boca del seu amic, Albert Bloch, que s'expressa amb una autosuficiència caricaturesca.

Certament, Sainte-Beuve no va arribar gaire lluny amb la seva novel·la *Volupté*; però això no diu res a favor ni en contra de la seva qualitat de crític. L'il·lustre erudit, competentíssim gongorista i que amb els seus comentaris a la poesia de l'enlluernador cordovès va demostrar la seva bona llei de crític literari, l'importador a

terres hispàniques de l'escola anomenada Estilística, Dámaso Alonso, és, com a poeta, un dels pitjors que mai hagi donat la literatura castellana. En canvi, Sainte-Beuve era un bon poeta, o aquesta em sembla la raó de recordar amb gust alguns versos seus llegits en la meua joventut.

Jo no crec que hàgim de lamentar que una part dels proustians "mantinguin encara viva una certa concepció botànica de la literatura", com diu F. Toutain. No hi pot haver tancats en el domini de l'explicació crítica d'una obra literària. El positivisme obstinat va negar durant anys el pa i la sal a Góngora, que esmentàvem suara; en nom d'un igualment obstinat formalisme s'ha volgut negar el valor artístic de la poesia de Maragall i recentment de la d'Espriu.

Això és absurd. Ni el mateix Proust se n'hauria de voler alliberar, de la *crítica botànica*: com més el conequem a ell, més coneixerem la seva obra. És veritat que ens podem passar de rosca i veure massa realitat i massa poca literatura en l'obra d'un autor. La crítica que només consisteix a retornar la literatura a la realitat d'on l'autor la va extreure és una crítica eixorca, inútil. Per més que li agradessin els jovenets a Proust, Albertine Simonet i la seva colla d'amigues són dones. Per posar un exemple nostrat, el Bearn de Villalonga no existeix ni ha existit mai en la realitat mallorquina, però la novel·la *Bearn* és una obra del tot creïble i vàlida literàriament. El camí de la crítica ha de fer passos enèrge pel bon coneixement de les circumstàncies personals, socials, polítiques, morals, religioses, etc. de l'autor, però ha de fer també passos endavant, més enllà del personatge —o del text— literari, per donar-nos la mesura d'aquest personatge o d'aquest text. Les vies del coneixement són moltes; no n'hi ha cap de denyable. I pensem, amb sant Agustí o amb el nostre Ausiàs Marc, que el coneixement és la via de l'amor.